

Klimaatspecial

Foto Rom Zougenmaker

Een schone en gezonde leefomgeving

Milieuvervuiling en de opwarming van de aarde vormen wereldwijd een bedreiging voor een schone, gezonde en veilige leefomgeving. De gemeente Amsterdam heeft daarom als doel gesteld de uitstoot van CO₂ in 2025 met 40% te verminderen ten opzichte van 1990. Samen met bewoners en ondernemers gaat stadsdeel Centrum deze uitdaging aan. In deze klimaatspecial kunt u lezen welke initiatieven het stadsdeel en andere partijen in de binnenstad ontplooiën tegen milieuver-

vuiling en de opwarming van de aarde. Het stadsdeel heeft alle ambities voor de komende jaren vastgelegd in het Klimaatplan en in de meerjarenvisie

Milieu 2008-2011. In het Milieujaarprogramma 2009-2010 laat het dagelijks bestuur zien welke activiteiten het stadsdeel op milieugebied uitvoert.

Meer informatie over het Klimaatplan vindt u op: www.centrum.amsterdam.nl > Wonen > Milieu > Meer informatie > Klimaat.

Belangrijke klimaatdoelen van stadsdeel Centrum

- Duurzaam bouwen, met name bij renovatie, monumenten en bedrijfspanden en het stimuleren hiervan door voorlichting;
- Het stimuleren van groene daken, duurzame hotels, het opstellen van een kanskaart warmte-koudeopslag (WKO) en van een folder energiebesparing monumenten en bedrijfsgebouwen;
- Voor de eigen organisatie: interne milieuzorg, duurzaam inkopen, energiebesparing gebouwen eigen gebruik, energiezuinig wagenpark.

Een prettig klimaat voor lezers

Een goede manier om energie te besparen is de toepassing van warmte-koudeopslag. In de prachtige Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) op het Oosterdokseiland wordt deze techniek sinds 2007 al volop toegepast. De bibliotheek is het duurzaamste publieke gebouw van Amsterdam.

“We gebruiken zomerwarmte om de bibliotheek in de winter te verwarmen en winterkou om het gebouw in de zomer te koelen”, legt OBA-directeur Hans van Velzen uit. “Als reserve hebben we ketels die werken op bio-olie, maar zelfs de afgelopen, vrij koude winter is dat niet nodig geweest. Buiten de warmte-koudeopslag is dit sowieso een heel duurzaam gebouw. We hebben

zonnecellen op het dak en op de gevel. De gevels zijn voor 40% dicht om te zorgen voor een goede isolatie. De roltrappen gaan op halve snelheid zodra ze een halve minuut niet gebruikt zijn. En het uitgekiende verlichtingsplan zorgt ervoor dat we alleen licht hebben waar dat nodig is. Het licht komt uiteraard van ledlampen.”

Prijs
In zijn kantoor op de bovenste verdieping van de bibliotheek laat Van Velzen vol trots zien waar alle milieumaatregelen toe hebben geleid. Het gebouw valt volgens het energiecertificaat in de op een-na-zuinigste klasse (A 0.51) en won in november de prijs voor het duurzaamste publieke gebouw van Amsterdam. “Met soms wel veertig-

duizend bezoekers per week is dit een zeer intensief gebruikt gebouw en heeft het ook op het gebied van het milieu een voorbeeldfunctie. Je merkt dat zowel de stad als de gebruikers daar trots op zijn. Niet voor niets wordt bijvoorbeeld de eerste duurzame gids van Amsterdam in november hier gepresenteerd. Ondanks alle technische voorzieningen zijn wij hier verhoudingsgewijs niet meer kwijt aan energie dan in het oude gebouw.”

Energiescan

Van Velzen laat binnenkort nog een energiescan maken om te kijken welke aanvullende maatregelen nog meer mogelijk zijn. “Wellicht zit dat voor een deel in het gedrag van de gebruikers. Ik kan me voorstellen dat we bijvoorbeeld het gebruik van de lift ontmoedigen, zodat mensen voor één of twee verdiepingen de roltrap nemen. Maar natuurlijk ben ik al heel blij met wat we tot nu toe hebben bereikt. Het

is een gebouw waar zowel medewerkers als bezoekers heel graag komen en de duurzame uitstraling draagt zeker bij aan de totale atmosfeer.”

Meer locaties

In de binnenstad kiezen steeds meer bedrijven en instellingen ervoor om hun gebouwen te verwarmen en te koelen met warmte-koudeopslag. Naast de bibliotheek maken ook de andere gebouwen op het Oosterdokseiland gebruik van het milieuvriendelijke warmte-koudeopslagsysteem op het eiland. Daarnaast hebben reeds veel bedrijven zoals bijvoorbeeld de Hermitage, hotel Amrâth en het stadhuis, waarin stadsdeel Centrum is gehuisvest, een warmte-koudeopslagsysteem voor eigen gebruik. Het stadsdeel onderzoekt op dit moment in samenwerking met het Klimaatbureau Amsterdam de mogelijkheden van een gemeenschappelijk systeem van warmte-koudeopslag voor de bedrijven rondom de Dam.

Wat is warmte-koudeopslag?

Bij de warmte-koudeopslag op het Oosterdokseiland wordt de zomerwarmte en winterkoude opgeslagen in het grondwater op een diepte van negentig tot honderdtachtig meter. Het benodigde water (warm of koud) wordt opgepompt om het distributiewater voor de gebouwen te koelen of te verwarmen. In de zomer worden de gebouwen direct gekoeld door het distributiewater door de leidingen in de gebouwen te laten stromen. Gebouwen worden in de winter verwarmd door het beschikbare distributiewater om te zetten naar water van ongeveer vijftig graden met behulp van een warmtepomp. De ervaring leert dat het natuurlijke moment van verbouwing, nieuwbouw dan wel vervanging van bestaande verwarmings- en koelinstallaties het moment is om de haalbaarheid van de realisatie van een dergelijk systeem te onderzoeken.

Meer informatie:

Wilt u meer informatie over de mogelijkheden van de toepassing van warmte-koude opslag, dan kunt u contact opnemen met Marlies Lambregts van de Dienst Milieu en Bouwtoezicht. Per e-mail via m.lambregts@dmb.amsterdam.nl of tel. 020 551 3835.

Foto Rom Zougenmaker

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Centrum
261112009

IN DEZE BIJLAGE
VAN STADSDEELNIEUWS:

2

“Samenwerking is essentieel”, interview met portefeuillehouder Milieu Wil Codrington

“Beloon Schoon”, interview met portefeuillehouder Verkeer, Economische Zaken en Toerisme, Erik Koldenhof

3

Renovatie
14^e Montessorischool
Hotel Nes is trots op Green Key certificaat

4

Stadsdeel subsidieert duurzame energie
Energie en monumenten
Utrechtsestraat wordt Klimaatstraat

Portefeuillehouder Wil Codrington: "Samenwerking is essentieel"

Wil Codrington is portefeuillehouder Milieu. Zij vindt het vooral belangrijk om een goede leefomgeving te creëren voor de bewoners én bezoekers van de binnenstad. Stadsdeel Centrum heeft specifieke kenmerken die leidend zijn voor het klimaatbeleid.

"De Amsterdamse binnenstad is sinds 1999 een rijksbeschermd stadsgezicht en herbergt ongeveer achtduizend monumenten. Stadsdeel Centrum wil het historische karakter graag behouden, maar ook het broeikaseffect bestrijden. De uitdaging ligt dus in het vinden van geschikte oplossingen en mogelijkheden voor het verminderen van de CO₂-uitstoot. We willen graag zorgen voor een prettige leefomgeving voor bewoners en bezoekers, voor planten en dieren. Zo gezond mogelijke lucht, water en grond. Dan ontkomt je er niet aan wat extra's te doen voor het milieu, dus soms nog een stapje verder te gaan dan de doelstellingen van de gemeente.

In alle gevallen is samenwerking essentieel - anders blijf je een roepende in de woestijn. Ik ben daarom trots op de rol van de ondernemers in de binnenstad. Geweldig dat bijvoorbeeld tientallen hotel-eigenaren de afgelopen jaren allerlei maatregelen hebben genomen om veel duurzamer te ondernemen. Als stadsdeel willen we daarbij niet met het vingertje wijzen, maar juist proberen om samen iets moois tot stand te brengen. Zoals we doen met de warmte-koudeopslag. Het is mooi om te zien dat steeds meer bedrijven er voor kiezen om de bestaande gasketel of conventionele koelmachine te vervangen door energieopslag. Mogelijkheden voor collectieve warmte-koudeopslag onder de Dam worden op dit moment onderzocht. Naast ondernemers stimuleren we ook bewoners zelf actief deel te nemen aan energiebesparing. Met energiebedrijf Nuon werkten we samen aan de bewustwording van bewoners. Medewerkers van

Foto Richard Meunier

In 2008 ging Wil Codrington een ochtend mee met de Step2Save energiebus die vijf weken lang door stadsdeel Centrum reed. Huis-aan-huis kregen bewoners advies om zuiniger om te gaan met energie.

Nuon zijn langs de deuren gegaan om mensen gratis advies te geven over het zuiniger omgaan met energie. Bewoners en eigenaren van monumenten moeten eveneens goede voorlichting krijgen. Het stadsdeel ontwikkelt daarom een folder voor bewoners en eigenaren van monumenten over energieduurzaamheid. Met oplossingen die verantwoord zijn vanuit technisch, welstands en monumentaal oogpunt.

Als stadsdeel doen we er daarnaast alles aan om samen met bewoners meer groen te realiseren, bijvoorbeeld door het subsidiëren van groene daken. We willen ook de corporaties stimuleren om meer te doen met groene daken, met name op de Oostelijke Eilanden. Verder hoop ik dat we binnenkort met de schoolbesturen afspraken kunnen maken over het groen op de speelplaatsen. Het doel is en blijft een stadsdeel waar mensen zich thuis voelen en op een prettige en gezonde manier kunnen leven, nu én in de toekomst."

Portefeuillehouder Erik Koldenhof: "Beloon schoon!"

Erik Koldenhof heeft in zijn portefeuille onder meer Verkeer, Economische Zaken en Toerisme. Hij wil schoon gedrag van ondernemers en bewoners graag belonen. Schoner vervoer is volgens hem een slimme manier om de vervuilde lucht aan te pakken.

"In de aanpak van milieuproblemen en bij het creëren van meer duurzaamheid staan wat mij betreft twee woorden centraal: beloon schoon. Dat is een bewuste keuze voor stimuleren, faciliteren en regels vereenvoudigen. Milieubeleid lijkt voor veel bewoners nu te veel te bestaan uit beperkingen voor ondernemers, de autoloze zondag, het plan voor een milieuzone voor auto's en het terugdringen van de mobiliteit. De overheid krijgt meer draagvlak voor milieumaatregelen door samen te werken met 'groene ondernemers', bewoners met groene plannen de ruimte te geven én zelf te laten zien hoe het ook kan.

De komende jaren moet de focus vooral liggen op vier punten: schoner vervoer, stimuleringsmaatregelen voor ondernemers, meer duurzame woningen en meer groen. Schoner vervoer is belangrijk omdat het een slimme manier is om de vervuilde lucht aan te pakken. Je hoeft niet te kiezen voor minder vervoer, maar wel voor schonere auto's, vrachtwagens en openbaar vervoer. Het stadsdeel kan schoner vervoer bijvoorbeeld bevorderen door elektrische oplaadpunten, het eigen wagenpark duurzaam te maken en in de nacht het laden en lossen door stille, elektrische vrachtwagens toe te staan. Het stimuleren van

Foto Karrien Mulder

ondernemers kan ook door straatmanagers informatie en advies te laten geven over duurzame investeringen en subsidie te geven als een hele straat maatregelen neemt. Het zou mooi zijn als de proef met de Klimaatstraat in de Utrechtsestraat wordt uitgebreid naar andere gebieden. Het is ook goed om in te zetten op duurzame woningen: voor het stadsdeel is een taak weggelegd om verenigingen van eigenaren en corporaties goed te informeren over de mogelijkheden en belemmeringen te schrappen. Het zou goed zijn als meer woningen en algemene ruimten in gebouwen op groene stroom of zonne-energie gaan functioneren. Tot slot is ook meer groen goed voor de luchtkwaliteit en het klimaat: meer bomen en meer kleine parkjes dus. Dat is nog mooi ook!"

Het stadsdeel als duurzame organisatie

Natuurlijk probeert stadsdeel Centrum het goede voorbeeld te geven als duurzame organisatie. Met onder meer energiezuinige voertuigen, biologisch eten in de kantine en energiebesparing in de eigen gebouwen.

Eigen gebouwen

Voor het stadsdeellokantoor (als onderdeel van het stadhuis), de gebouwen in de Anne Frankstraat en de werf van de Reiniging wil het stadsdeel jaarlijks een energiebesparing bereiken van minimaal 4%. Per gebouw wordt daarom een verbeteradvies geschreven. Om meer inzicht te krijgen in het energieverbruik wordt een energiemanagementsysteem ingezet. Bij energiebesparing is goede voorlichting essentieel. Daarom krijgen de gebouwbeheerders een cursus energiebeheer en komt er een gedragscampagne voor de medewerkers.

Al in 2008 is in alle kantoren van het stadhuis nieuwe energiezuinige verlichting aangebracht. In alle kamers zit een sensor die bij daglicht de lichtsterkte dimt. Door deze aanpassingen is het energieverbruik bijna gehalveerd. Voor de vernieuwing heeft de gemeente een Green Light Award gewonnen.

Duurzame gemeente

Stadsdeel Centrum neemt deel aan de gemeentebrede contracten, die zo veel mogelijk duurzaam worden ingevuld. Daardoor zijn bijvoorbeeld de schappen van het personeelsrestaurant gevuld met minimaal 40% biologische producten. Als het stadsdeel nieuwe apparatuur nodig heeft, is de leverancier verplicht om naast het vertrouwde merk een energiezuiniger alternatief aan te bieden. En het papier dat uit de printer komt wordt altijd dubbelzijdig bedrukt. Ook goede instructies voor medewerkers maken deel uit van de raamcontracten. Zo worden beveiligers en schoonmakers geacht om nergens overbodig lichten te laten branden.

Onderhoud

Duurzaamheid is een vast onderdeel geworden van alle onderhoudscontracten. Aannemers moeten dus altijd aangeven wat ze doen om in een bepaald project de CO₂-uitstoot te beperken. Het stadsdeel probeert zelf zo zuinig mogelijk gebruik te maken van het beschikbare materieel, bijvoorbeeld door bij snoeiwerkzaamheden geen nodeloos grote machines in te zetten.

Groene daken

In 2009 is het stadsdeel begonnen met een proef voor het aanleggen van groene daken op twee gebouwen die eigendom zijn van het stadsdeel. Op dit moment wordt een aantal locaties onderzocht op geschiktheid. De realisatie van twee nieuwe groene daken dient mede als voorbeeld voor particuliere eigenaren en corporaties.

Energiezuinige voertuigen

Een ambitieuze doelstelling is om in 2015 een CO₂-neutraal wagenpark te hebben. De eerste stappen in de goede richting zijn inmiddels gezet. De Reiniging heeft alle huisvuilwagens vorig jaar vervangen door wagens met energiezuinige, 'euro 5'-motoren en in 2007 alle veeg- en spoelmachines voorzien van roetfilters. De eerste dienstauto is inmiddels vervangen door een Honda Hybride.

Alternatieven voor luchtgordijnen

Al in 2005 heeft de stadsdeelraad van stadsdeel Centrum de wens uitgesproken om alle luchtgordijnen van winkels, vóór 2010 te vervangen door alternatieven of door luchtgordijnen die minimaal 50% minder energie verbruiken. Het stadsdeel en de Dienst Milieu en Bouwtoezicht zijn een projectgroep gestart om deze ambitie te realiseren.

Foto Ron Zuuggemakker

Alle huisvuilwagens van de Reiniging zijn uitgerust met een energiezuinige 'euro 5' motor.

Inmiddels hebben negen andere stadsdelen zich bij dit streven aangesloten. Bij een drogist in stadsdeel Oud-Zuid loopt sinds vorig jaar een pilot met een gesloten pui. In september van dit jaar is het rapport over de metingen uitgereikt aan Kees Verhoeven, directeur MKB Amsterdam. Het MKB is zeer verheugd met de resultaten van de pilot en stelt voor in samenwerking met bedrijven en winkelstraatmanagers goede informatie te gaan geven over deze duurzame manier van ondernemen. Het lijkt er dus op dat op korte termijn meer ondernemers alternatieven gaan toepassen voor de energieverslindende luchtgordijnen.

Wilt u meer weten over de pilot luchtgordijnen, kijkt u dan op:
www.nieuwamsterdamsklimaat.nl/luchtgordijn.

Wat is een luchtgordijn?

Een luchtgordijn is een grote ventilator met daarin een verwarmingselement. 's Winters zorgt het verwarmingselement voor een warm gordijn van lucht voor de ingang van de winkel. In de zomer houdt de luchtstroom de warmte buiten. Door gebruik te maken van zelfsluitende deuren – zoals gebruikelijk bij grootwinkelbedrijven en supermarkten – in combinatie met slimme technieken kan het energiegebruik geminimaliseerd worden. Zo kan het luchtgordijn uitgeschakeld worden op het moment dat de deur gesloten is. Ook kan afhankelijk van de windsnelheid het luchtgordijn harder of minder hard blazen. Verwacht wordt dat met deze maatregelen het idee van 'open deuren politiek' het best benaderd wordt.

Inleveren parkeervergunning wordt beloond

Op 1 oktober 2009 is de Amsterdamse sloopregeling en de Auto de deur uit-premie van start gegaan. Alle autobezitters in Amsterdam die hiervoor in aanmerking komen krijgen een brief van de gemeente. Daarnaast krijgen autobezitters tot eind van dit jaar van de gemeente een beloning voor het inleveren van hun parkeervergunning. De beloning bestaat uit een autodeelvoucher ter waarde van € 300, dat besteed kan worden bij een van de auto-deelbedrijven in de stad. Het gebruik van een deelauto is een goede manier om zo nodig toch auto te kunnen rijden zonder zelf een auto te hebben. De deelauto heeft een vaste parkeerplaats dus is er nooit een parkeerprobleem. In ruil voor de parkeervergunning kan ook nog een OV-abonnement aangevraagd worden, waarmee drie maanden lang gratis met het openbaar vervoer door Amsterdam gereisd kan worden. Na deze drie maanden geeft het GVB ook nog eens 15% korting op een volgend OV-abonnement.

Meer informatie over duurzaamheid en de toepassingen hiervan vindt u op de gemeentelijke website: www.nieuwamsterdamsklimaat.nl

Leraren en kinderen ademen schonere lucht in Renovatie 14^e Montessorischool

Het Klimaatbureau wil de komende jaren op alle Amsterdamse basisscholen het binnenklimaat verbeteren en het energieverbruik terugdringen. Op de 14^e Montessorischool De Jordaan, heeft het schoolbestuur deze doelen afgelopen zomer al bereikt. Het geheim volgens stafmedewerker bouwgoedbeheer Martin Verheij: de mogelijkheden van de gebouwen optimaal benutten.

Foto Ron Zuuggemakker

“In vijf maanden tijd hebben we op het bestaande hoofdgebouw aan de Elandsstraat een extra verdieping gebouwd, die apart is onderheid”, vertelt Martin Verheij. “Tegelijkertijd hebben we het gebouw grondig gerenoveerd. Milieumaatregelen willen we graag nemen, maar dan wel in combinatie met renovatie of nieuwbouw, want onze middelen zijn beperkt. Ons belangrijkste doel was het creëren van een goed binnenklimaat voor kinderen én personeel van de 14e Montessorischool. Met de nieuwe installatie kunnen we onder meer het gebouw vijf graden koelen en de hoeveelheid CO₂ bewaken.”

Warmtepomp

Het belangrijkste onderdeel van de energiezuinige installatie van het geheel vernieuwde hoofdgebouw van de 14e Montessori is een warmtepomp. Deze pomp zorgt overal in het gebouw voor warmte en koeling, die

hij onttrekt aan de buitenlucht en opslaat in water. Via de ventilatiekanalen worden alle lokalen en andere ruimtes op de gewenste temperatuur gehouden. De hoeveelheid verlichting in het gebouw wordt bepaald door de hoeveelheid daglicht. De verlichting schakelt per ruimte automatisch uit op het moment dat er niemand meer aanwezig is. Naar verwachting leiden de verschillende maatregelen tot een flinke energiebesparing.

Monumenten

De stichting Openbaar Onderwijs aan de Amstel, waar Martin Verheij voor werkt, beheert in de binnenstad zeven openbare scholen met zeventien gebouwen. “Het lastige van die gebouwen is dat het veelal gaat om monumenten uit begin twintigste eeuw, waarbij bijvoorbeeld het aanbrennen van dubbel glas al op bezwaren stuit. Daar staat tegenover dat de lokalen vaak heel hoog zijn en dat er oorspronkelijk goede ventilatiekana-

len in zitten. Veel scholen hebben inmiddels verlaagde plafonds en de kanalen zijn vaak dichtgemetseld. Als we gaan renoveren, is dus het eerste wat we doen het gebouw in oude staat herstellen. We zullen per gebouw bekijken wat de mogelijkheden zijn om het binnenklimaat te verbeteren en energie te besparen.”

Klimaatbureau

Het Klimaatbureau heeft al een lijst gemaakt voor de scholen die in 2010 aan de beurt komen. In de binnenstad zijn dat de Burghtschool aan de Herengracht en de Basisschool Oostelijke Eilanden in de Krayenhoffstraat. Voor de overige scholen laat het Klimaatbureau eerst de energiezuinigheid van de gebouwen onderzoeken, om zo de volgorde van urgentie te bepalen.

Kijk voor meer informatie op: www.nieuwamsterdamsklimaat.nl > *Bouwen en wonen* > *onderwijs*.

“We hebben de smaak te pakken gekregen” Hotel Nes is trots op Green Key certificaat

Hotel Nes aan de Kloveniersburgwal heeft sinds 2008 een Green Key certificaat. Gasten staan onder een spaarlamp en smeren biologische margarine op hun brood. “We zijn er trots op dat we dit met zijn allen voor elkaar hebben gekregen”, zeggen eigenaars Esther en Elias Shaya.

“Toen het stadsdeel ons in 2006 vroeg om een duurzaam hotel te worden, waren we meteen geïnteresseerd. Zelf had ik er ook geen goed gevoel bij om bijvoorbeeld elke dag een halve kilo zeep weg te gooien”, zegt Elias Shaya. “Thuis gaan we heel bewust om met afvalscheiding en energiebesparing, ook voor de toekomst van onze kinderen.” Esther Shaya: “Waarom zouden we dan in onze bedrijfsvoering ook niet meer rekening houden met het milieu? We zijn meteen aan de slag gegaan met de eerste maatregelen.”

Biologische producten

Hotel Nes begon met het vervangen van losse zeepejes door een zeepdispenser, het indraaien van spaarlampen en het plaatsen van waterbespaarders op kranen en douches. Op alle gangen hangen bewegingsmelders die ervoor zorgen dat het licht alleen aan gaat als dat nodig is. De wc-rollen zijn vervangen door kleine, losse velletjes van gerecycled papier. En de losse handdoekjes wast het hotel zelf – met biologisch waspoeder. Esther: “We zijn ook op zoek gegaan naar biologische producten voor ons ontbijtbuffet. Onze vaste leverancier had dat niet, maar heeft inmiddels zijn assortiment behoorlijk aangepast. We serveren biologische muesli en koffie en thee met keurmerk. Natuurlijk hebben we geen cupjes jam en koffiemelk meer, maar potten en kannetjes. De biologische margarine is trouwens goedkoper dan de normale margarine.”

Trots

Alle maatregelen hebben er toe geleid dat hotel Nes in 2008 het internationale Green Key certificaat heeft gekregen, te zien op een bordje naast de ingang en op de website. Esther: “Stap voor stap hebben we genoeg punten verzameld. We zijn er heel erg trots op dat we dit met zijn allen voor elkaar hebben gekregen.” Elias: “We waren het eerste Green Key

hotel in Amsterdam dat niet is aangesloten bij een keten. Als klein hotel is het een stuk lastiger om dit soort investeringen te doen, maar uiteindelijk is het toch maar mooi gelukt. Het energieverbruik is behoorlijk teruggedrongen en dat merk je ook in je portemonnee.” Esther: “We gaan zeker door met het uitvoeren van nieuwe ideeën, we hebben de smaak te pakken gekregen.”

Convenant

In 2006 hebben achttien hotels een convenant met het stadsdeel getekend waarin zij beloven binnen twee jaar het milieukeur Green Key te halen. Dertien hotels verdienden vorig jaar inderdaad dat certificaat. In november 2008 hebben opnieuw een twintigtal hotels het convenant onderschreven. Zij hopen in 2010 het Green Key certificaat te krijgen. Amsterdam telt 350 hotels met meer dan 18.000 kamers en 40.000 bedden. Uiteindelijk zijn straks 17.000 bedden hiervan duurzaam dat is ruim 40% van het aantal hotelbedden in Amsterdam.

Wat is de Green Key?

De Green Key (voorheen Milieubarometer) is hét internationale keurmerk voor bedrijven in de toerisme- en recreatiebranche die serieus en controleerbaar bezig zijn met de milieuzorg in het bedrijf. De Green Key staat garant voor de inzet van de ondernemer om meer aan het milieu te doen dan de wet en regelgeving van hem verlangt. In Nederland reikt de stichting KMKV (Keurmerk Milieu Veiligheid en Kwaliteit) de Green Key uit aan milieuvriendelijke hotels.

Meer informatie over de Green Key op: www.centrum.amsterdam.nl > *Wonen* > *Milieu* > *Nieuws* > *Gouden Green Key voor Renaissance Hotel* en op: www.kmkv.nl/groenesleutel.

Meer ruimte voor de fietser

Het gebruik van de fiets is essentieel voor een schoner klimaat in de binnenstad. Het stadsdeel werkt daarom hard aan het verbeteren van de mogelijkheden om fietsen te parkeren. Sinds 2008 zijn er al zo'n 2500 fietsparkeerplaatsen bij gekomen.

Foto Ron Zuuggemakker

Een deel van het Raamplein is ingericht als proeftuin voor verschillende fietsrekken.

Meer dan de helft van de verplaatsingen in de binnenstad gebeurt per fiets! In oktober 2008 heeft het stadsdeel een plan van aanpak geschreven om het fietsparkeren in het centrum te verbeteren. Het stadsdeel streeft naar een netwerk van stallingen en andere fietsparkeerplaatsen, in combinatie met het verwijderen van fietswralen en verlaten fietsen. Door het creëren van fietsparkeervakken en het plaatsen van extra nietjes zijn er het afgelopen jaar al 2500 fietsparkeerplaatsen bijgekomen, inclusief de 800 plaatsen in de omgeving van het Stationseiland. Het totaal aantal fietsparkeerplaatsen in de binnenstad staat daarmee op ruim 35.000.

Proeftuin

In de zomer van dit jaar heeft het stadsdeel een deel van het Raamplein ingericht als proeftuin voor verschillende fietsrekken. Samen met de Fietsersbond en leveranciers zijn negentien rekken geselecteerd als alternatief voor het bekende ‘nietje’. Fietsers kunnen via de website van

Fietswralen en verlaten fietsen

Dankzij nieuwe regels kan het stadsdeel sneller iets doen tegen fietswralen en verlaten fietsen. De gemeenteraad besluit hier binnenkort over. Een nieuwe Afvalstoffenverordening voor de hele stad maakt het mogelijk om fietswralen in te zamelen en te verwijderen als grof vuil. De aangepaste

Algemene Plaatselijke Verordening (APV) zorgt ervoor dat de zogenaamde ‘verlaten fietsen’ bestuursrechtelijk aangepakt kunnen worden met een waarschuwingssticker. Proefsgewijs wil het stadsdeel eerst de gebieden onder handen nemen waar vermoedelijk de meeste verlaten fietsen staan, zoals het Leidseplein, de Nieuwmarkt, omgeving Foodplaza en Reguliersdwarsstraat. De APV biedt straks ook de mogelijkheid om gebieden aan te wijzen waar fietsen niet buiten de rekken mogen staan. Het stadsdeel heeft bewoners al gestimuleerd om fietsen niet te lang op één plek te laten staan met de campagne ‘Laat je fiets geen fietswral worden’.

Kijk voor meer informatie op: www.centrum.amsterdam.nl > *Wonen* > *Verkeer en parkeren* > *Wilt u meer weten over: fietsparkeren*.

Foto Ron Zuuggemakker

Esther Shaya is trots op het Green Key certificaat van hotel Nes.

Stadsdeel subsidieert duurzame energie

Stadsdeel Centrum subsidieert het gebruik van duurzame energie met subsidies voor bijvoorbeeld zonnecollectoren of voor het realiseren van een groen dak. Het is echter niet altijd mogelijk om dit soort aanpassingen in of op monumenten en in het beschermd stadsgezicht te doen. Hiervoor heeft u een vergunning nodig. Tijdig overleg met het stadsdeel is daarom van belang.

Vanaf 14 september konden bewoners zich via www.zonopjedak.nl weer aanmelden voor de jaarlijkse subsidieregeling voor duurzame energiemaatregelen. Vanwege het grote aantal aanvragen voor zonnecellen zijn alle subsidies voor 2009 hiervoor inmiddels vergeven. Naast subsidie voor zonnecellen konden bewoners ook subsidie aanvragen voor andere duurzame maatregelen, zoals het plaatsen van een hrketel, een zonneboiler of een warmtepomp.

Monumenten en beschermd stadsgezicht

De historische binnenstad is aangewezen als beschermd stadsgezicht. Hier worden hoge eisen gesteld aan behoud en kwaliteit van de

bebouwing en gebouwde omgeving. Veel panden zijn monumenten. Heeft u plannen om energiebesparende maatregelen toe te passen dan raden wij u aan uw plannen vooraf te bespreken bij de vergunningmanagers Bouw van het stadsdeel:

- Rayon stadshart en oost:
Dhr J. Noordermeer, tel. 020 552 4671,
e-mail: jnoordermeer@centrum.amsterdam.nl
- Rayon zuid en west:
Mw. G. Bakker, tel. 020 552 4202,
e-mail: gbakker@centrum.amsterdam.nl

Kijk voor meer informatie ook op: www.centrum.amsterdam.nl > Loket Centrum > Burger > Thema's > Wonen > Bouwen en verbouwen.

Groene daken

Ook goed voor het milieu is het aanleggen van een groen dak. Els Iping, portefeuillehouder Bouwen en Wonen: "Groene daken belasten het riool minder omdat ze regenwater opvangen, ze dragen bij aan een schonere lucht en brengen meer groen in de stad."

Mevrouw Leora Rosner verzorgt haar groene dak aan de Nieuwe Nieuwstraat in stadsdeel Centrum.

Om die reden heeft woningcorporatie Stadgenoot zich al voorgenomen om de komende tien jaar alle platte daken die vervangen moeten worden, groen te maken. Particulieren, verenigingen van eigenaren, corporaties én bedrijven kunnen bij het stadsdeel een subsidie aanvragen voor het aanleggen van een groen dak tot maximaal € 1000 per dak. Daarnaast kunnen ze een tegemoetkoming krijgen van € 200 voor de kosten van een berekening door een constructeur. Het gaat hierbij om groene daken zonder

gebruiksfunctie. De begroeiing op een groen dak blijft beperkt tot laagblijvende planten, mossen en kruiden.

Meer informatie:

Wilt u meer weten over een groen dak in de binnenstad, over de subsidie, de voorwaarden en het aanvraagformulier, kijkt u dan op: www.centrum.amsterdam.nl > Wonen > Groen > Overzicht: Groen dak in de binnenstad.

Utrechtsestraat wordt echte Klimaatstraat

De Utrechtsestraat verandert de komende tijd in een echte Klimaatstraat. Winkeliers krijgen onder meer een slimme energiemeter én een energiescan, zodat ze flink kunnen besparen op hun energierekening. De Klimaatstraat is een project van de organisatie Amsterdam Smart City, die een slimmer gebruik van energie wil stimuleren.

In het kader van de Klimaatstraat hebben 25 winkeliers uit de Utrechtsestraat begin november een slimme energiemeter met een scherm gekregen. Met de nieuwe meter kunnen zij hun energieverbruik preciezer in kaart brengen. Onderzoek heeft aangetoond dat huishoudens met zo'n meter gemiddeld 8% energie besparen.

Slimme stekkers

Ondernemers krijgen verder de mogelijkheid om met korting slimme stekkers van Plugwise te kopen, die het verbruik van afzonderlijke apparaten op de computer laten zien. Een aarader, volgens Eric van Lier van restaurant Sluizer, die de stekkers al in gebruik heeft. "Wij hebben meteen gekeken wat alle apparaten verbruiken en of ze niet vaker uitkunnen. We gebruiken tegenwoordig vaak één kassa minder. Ook onze drie koel- en warmhoudkasten worden door de computer aangestuurd en branden minder lang doordat ze automatisch in- en uitgeschakeld worden. We zijn dus direct begonnen met besparen."

Energiescan

De ondernemers in de Utrechtsestraat kunnen de komende tijd ook een energiescan laten uitvoeren in hun winkelpand door het EnergieLoket. Het EnergieLoket kijkt naar mogelijke verbeteringen, vraagt offertes aan en komt uiteindelijk met een kant-en-klaar voorstel inclusief terugverdientijd. Muziekwinkel Concerto heeft al zo'n scan laten uitvoeren, vertelt eigenaar Dick van Dijk: "Wij hebben een voorstel

De Utrechtsestraat verandert de komende tijd in een echte Klimaatstraat.

gekregen voor het verbeteren van onze verlichting met behulp van spaarlampen. Dit vraagt wel om een investering, maar de terugverdientijd van twee jaar maakt het absoluut interessant. Vanaf die tijd gaan we alleen maar geld verdienen."

Klimaatmaatregelen

Op dit moment is de renovatie van de Utrechtsestraat nog in volle gang, maar zodra de werkzaamheden klaar zijn volgen andere klimaatmaatregelen. In de openbare ruimte komen duurzame straatverlichting, afvalbakken die het afval samenpersen en een waterzuil met gezuiverd water, waardoor schoonmakers het straatmeubilair zonder zeep kunnen reinigen. Afval wordt straks opgehaald met een elektrische vuilniswagen en winkeliers oriënteren zich op een meer duurzame bevoorradingservice. Onderzoekspartner TNO bekijkt wat de meest interessante projecten zijn om op grote schaal toe te passen.

Amsterdam Smart City

De Klimaatstraat is een project van Amsterdam Smart City, een samenwerkingsverband tussen Amsterdammers, bedrijven en overheden met als doel te laten zien hoe nu en in de toekomst energie bespaard kan worden. In de Utrechtsestraat werkt Amsterdam Smart City samen met de zittende ondernemers, de gemeente en het stadsdeel en andere partners.

Meer info: www.amsterdamsmartcity.nl > Klimaatstraat.

Energie en monumenten

Stadsdeel Centrum wil het historische karakter van monumenten graag behouden, maar ook het broeikas effect bestrijden. Huidige en toekomstige bewoners willen meer comfort, een lagere energierekening en een mooi pand. Verbeteringen zijn dus gewenst, maar energiebesparing en monumentenzorg gaan niet zomaar samen.

Het stadsdeel wil uit milieuoverwegingen het gemiddelde energieverbruik van het woningbestand terug dringen. Dit sluit aan op de wens van de bewoners die een lagere energierekening en een groter wooncomfort nastreven. Het dagelijks bestuur wil echter niet dat dit voornemen het historische karakter van de binnenstad negatief beïnvloedt. "De isolatiewens leidt in de hedendaagse bouwpraktijk meestal tot standaardoplossingen in de vorm van dubbel glas en dikke isolatiepakketten voor gevels. Oplossingen die niet passen bij het historische stadsbeeld. Ook kan de toepassing van energiebesparende maatregelen negatieve gevolgen hebben voor de monumentale waarden van beschermde monumenten of zelfs voor de duurzaamheid van de gebouwen", aldus Els Iping, portefeuillehouder Monumenten.

Dichten van kieren

In 2007 bespraken 150 aanwezigen dit spanningsveld op het door het stadsdeel georganiseerde Symposium 'Energie in Monumenten'. Aan de hand van voorbeelden van het gerestoreerde Blaauwlabenblok naast hotel Krasnapolsky lieten deskundigen zien wat er wél mogelijk is. Architecten, bouwkundigen, woningcorporaties en milieukundigen hoorden dat de meeste winst te behalen is met het dichten van kieren. Bureau Monumenten en Archeologie liet voorbeelden zien van goede oplossingen én van wat er fout kan gaan. Condens op de ruiten is bijvoorbeeld vaak een signaal dat er juist te weinig ventilatie is. Rottende balken en schimmel zijn de rampzalige gevolgen.

Tussen de balken

Energiebesparing kan ook worden bereikt door andere maatregelen, zoals dakisolatie. Wordt die bijvoorbeeld tussen de balken en de daken aangebracht, dan isoleert het prima en

beschermt het ook de balken. Het pand wordt daardoor soms wel iets hoger en breder, en daar moet uiteraard ruimte voor zijn. Restauratie-architect Evert Jan Nusselder en hoogleraar milieutechnisch bouwen Kees Duijvestein reageerden tijdens het symposium onder meer op de gekozen oplossingen met dubbel glas en dakisolatie in het Blaauwlabenblok. 'Bezint eer ge begint' en 'Er is nog veel winst te halen' waren destijds de twee belangrijkste conclusies van het symposium.

Folder energie in Monumenten

Om de eigenaren, inwoners en gebruikers van stadsdeel Centrum goed te informeren wil het stadsdeel een folder over energieduurzaamheid uitbrengen. Deze folder moet inzichtelijk maken wat vanuit technisch, welstands en monumentaal oogpunt verantwoorde oplossingen zijn. Daarnaast worden de kosten, het vergunningstraject, de subsidiemogelijkheden in beeld gebracht, en hoe het fiscaal aantrekkelijk wordt. Naar verwachting komt de folder in het voorjaar van 2010 uit.

COLOFON

Uitgave en redactie:
afdeling Communicatie
stadsdeel Centrum

Tekst: Jeroen Kleijne, Loket5

Foto's: Ron Zwagemaker

Eindredactie: stadsdeel Centrum en Movement

Realisatie: Movement

Vormgeving: Floppy Design

Druk: Drukkerij Dijkman

Verspreiding: TNT Post

Oplage: 66.000